

Lengyel János

Kedves fiatal barátom!

Miért is írom neked ezt a levelet? Talán mert némileg hasonló a sorsunk. Te sem találsz a helyedet a világban, pedig mindenhol otthon vagy benne. Biztosan megérted rövid eszmefuttatásom lényegét. A lényeg mindig az ember, de ezt hajlamosak vagyunk elfelejteni.

Mikor Érd határában megpillantottam a Dunamenti Erőmű három robusztus kéményét, a három öreget, ahogy magamban elneveztem őket, vegyes érzelmek kavargtak fel bennem. Egy éve jártam itt utoljára. A Százhalombattán eltöltött három év feljogosít rá, hogy úgy érezzem, ismét hazatértem. 1997-ben így írtam a Pest megyei iparvároskáról. Most, 2008-ban, amikor öt év elmúltával visszatértem egykori munkahelyemre, ezernyi vegyes emlék rohanta meg agyamat, s bizony egy láthatatlan kéz igencsak megfacsarta a szívemet. Hellyel-közel mégiscsak itt töltöttem fiatalságom legszebb tíz évét. De hogy szép volt-e? Az emlékezés sok mindent megszépít.

Egy angol farfika szerint: „Az otthon ott van, ahol a tv.” Nos, nekem nem mindig volt tv-m, de tíz esztendőn át ezt a rosszlevegőjű, tipikusan szocreál arculatú városkát mondhattam otthonomnak. Ez jelentette számomra a megélhetést, a második hazát.

Haza. Milyen cinikus ez a szó. Hiszen hol lehet otthona a magamfélének? A szülővárosban eltöltött téli hónapok a papírok ügyintézésével, ideges várakozással. Vagy a munkásszállók idillinek nem nevezhető légköre. A váltakozó művezetők váltakozó szeszélyei. A munkatársak kicsinyes áskálódásai. Otthon? Nem, az otthon az valami más. Ezeket a mondatokat akár ma is írhatnám. Csak a részletek változtak.

A Magyarországon eltöltött évek csak azt eredményezték, hogy már egyik helyen sem érzem igazán jól magam. Beregszász, a jólismert kopott kisváros, ahol pár éve még azt hittem, boldog vagyok? Ugyan. A boldogság az valami más. Most még inkább hazátlannak érzem magamat. Otthontalan földönfutónak, akit gyökerét veszítve hol ide, hol oda vet a sors pillanatnyi szeszélye. Elrepültek nehéz és könnyű évek, de sehol sem tudtam igazi otthont teremteni.

A Franciaországból nemrég Budapestre visszaérkezett barátom kérdezte, hogy mi lesz a magyar állampolgársággal? Megpróbálom-e elintézni, hogy végre teljes jogú budapesti lakos legyek? Szerinte úgy gondolkodom, hogy én egy ideiglenesen Kárpátalján élő magyar állampolgár vagyok. Érdekes gondolat. 1994 őszéig meg sem fordult a fejemben, hogy valaha Magyarországon fogok dolgozni, vagy éppen tanulni. Ha a megélhetésem biztosított lett volna odahaza, valószínűleg sosem

hagyom el Beregszászt. A barátom útja is onnét indult. Azt hiszem félreértette, mit jelent a nemzeti érzelem, de mit várjon az ember egy kozmopolitától?

Most éppen Budapest, Erzsébetváros létezésem színhelye, de ki tudja, mit hoz majd a holnap. Valahol én is kozmopolita vagyok. Számos helyen éltem már, de mindig az egykori Magyarország területén.

Miért rémísztt meg a gondolat, hogy egyszer mégis haza kell költöznöm Kárpátjára? A tizenhat év távollét meglazította a kapcsolatokat, sok szál végleg elszakadt. Nem találok a helyemet. Semmilyen jövőképet nem tudok kialakítani szülővárosommal kapcsolatban. Idegen lettem egy idegen városban. Hogyan is érezhetném magamat otthon, ha sokszor megesik, hogy a családom körében is kívülállónak érzem magam? De miért is értenének meg mások, amikor sokszor én sem értem, mit miért teszek?

De most befejezem az írást, mielőtt még teljesen uralma alá hajtana a létbizonytalanság komor serege.

Üdvözlettel. Egy barátod a múltból

Százhalombatta, valamikor a XXI. század elején

Soltész Márton

Hazamegyek a falumba

„Inkább tartottam célravezetőnek az akkori, önkényen és erőszakon alapuló hatalommal szemben történő mindennemű ütközést, mint akármifajta kompromisszum keresését.”

(Bertha Zoltán. Holnap, 1992/12. sz., 42. o.)

Amint a szigetmonostori oldalt a fiatal zsámolyozó révész int nekem, motorke-rékpárommal óvatosan a palló szélire hajtok, s csak lépésben dökögök ki a szá-razföldre.

Már nem intek hátra, nincs kinek, pedig hajdan Guszti bácsi, gyerekkori paj-tásom édesapja volt a révész, s bizony neki mindig visszaintettem; ha ráértem, még kezét is fogtunk, egy-egy cigarettát is elszíttunk. No meg, ha nem is értem rá kimondottan, de azért mégiscsak boldogan megállottam, s megállott velem az idő is, hiszen nem volt már hová sietnem: hazaértem.

A hazatéréstől most is izgatott vagyok, mint mindig; várom az első földit, akivel szólhatnék egy pár szót; mohón lesem, nem áll-e a plebános a monostori templom előtt – az mindig jó szívvel fogad, ha lát. Persze, mert ritka itt az ilyen félvárosi-félvidéki ember, olyan, aki „tudja a verseket is” – amint ő mondja rólam –, s aki mégiscsak hazai, nem olyan szótalán exvárosi nevesincsen, mint amilyenből egyre több akad errefelé.

De mert nincs künn a jó Gellért atya, kifordulok Pócsmegyer-Surány felé. Öt-vennel szépen duruzsol öreg gépem, s a szikrázó napsütésben úgy sietnek felém ölelőn a sárgálló búzamezők, akár a jó szerető. Madarak szállanak rajban e védett, szép szigeten – szabadok is, oltalomban is vannak, bizony, boldog otthon ez. Már messziről csillog a bányató vize, hívogat magához, s belém idézi sok régi nyaram képét, az estvéli fürdőzések emlékét, lángosízű gyermekcsókjaim.

Visszakapcsolok, fölmegek a Mély úton, aztán le a surányi kápolnához. A be-tonútról letérve sárgás futóhomok mindenütt, a harangláb előtt óriás, árnyatadó fák; odahajtok, ott állok meg végre.

Amint lezárom a zajgó kétüteműt, dongó, ciripelő, tiszta csönd fogad. Leülök egy görbe padra, s ahogy kibújok a kabátból, s látom a kis kápolna tünpanonján az elkínzott, régi Krisztust, úgy születik az imádság most is az ajkamon, mint a drága Mamánál a tisztaszobában, száz gyertyafényes gyermekkori estén.

Tünődik bennem az ember – mit ér, kinek használ, mire is jó végtire, amit csi-nálok; hány száját etetek vele vagy hány éhes szívet? Miért írok, miért olvasok

ennyit; miért csak leírom s csodálom e drága földeket, ahelyett hogy szántanám, vetném, aratnám őket? Csoóri Sanyi bátyámra gondolok – most lett nyolcvanéves az idén. Magam is írtam róla – tízoldalas, nagy, elemző munkát –, de minek? Akit a szívünkkel szeretünk, kell-e azt a szavunkkal is szeretnünk, s kell-e egyáltalán még a szavunk?

Nem tudom.

De azt tudom: szeretnék, kisgyermekkorom óta szeretnék egy iskolát itt a Szent-endrei-szigeten. Hogy a népi irodalmat végre virágok s fák között tanítsam, hogy a drága Németh László „Kert-Magyarországaról” saját kertemben adjak elő. Talán jobban megértenének, s közelebb volnék a földhöz is – mely felnevelt –, mely adta hogy szóljak, s beszéltetett, melynek ügyén remegve írok, és amelyről annyi dal született, annyi szép rege, mit felsorolni se bírnék...

A magyar szak után – szerkesztőségek, s az idén ráadásul temetések közt rohangálva – Pesten kultúratudományt hallgatok. Elnézem a versenyt, a gyűlöletet, elnézem a magyar emberek egymás ellen való, nem szűnő, csak jobban keseredő harcát, s mindannyiszor elszomorodom. Engem is gyűlölnék, talán én is gyűlölök. Hogy ki jut majd a jobbik helyhöz, ki üti ki a nyeregből a másikat – ez ma az egyetemi élet, s én innét ösztönből menekülök. Menekülök olvasásba, írásba vagy csak összeszorított szájú hallgatásba. Ilyenkor gondolatban hazamegyek a falumba...